

„ЗИМНИ МУЗИКАЛНИ ВЕЧЕРИ“

28 ЯНУАРИ — 25 ФЕВРУАРИ

ПОСВЕТЕНИ НА ТВОРЧЕСТВОТО
НА ВЕЛИКИЯ РУСКИ КОМПОЗИТОР
П. И. ЧАЙКОВСКИ

Регионална библиотека
„Любен Каравелов“ - Русе

120000890776

Увертюра-фантазия „Ромео и Жулиета“

Вариации на тема „Рококо“ за виолончело
и оркестър

Симфония № 6 (Патетична)

Adagio. Allegro non troppo
Allegro con grazia
Allegro molto vivace
Adagio lamentoso

Диригент

засл. артист **ЕМИЛ ГЛАВА**

солист

БОГДАНА ПЕНЕВА

Зала Дом на културата

4 февруари, петък 19,30 ч;
1972 г.

ПЬОТР ИЛИЧ ЧАЙКОВСКИ УВЕРТЮРА-ФАНТАЗИЯ „РОМЕО И ЖУЛИЕТА“

Сюжетът на безсмъртната Шекспирова трагедия, темата за чистата човешка любов победила със силата на своята всеотдайност вековната вражда и омраза, е вдъхновявала мнозина композитори. Тази вечно актуална хуманистична идея не е можела да не развълнува творец с такава човешка отзивчивост каквато е имал Чайковски. Произведението е свързано с програмното съдържание, но не следва неговата сюжетна нишка. Художествените му образи дават симфонична характеристика на основните действащи лица, тенденции и конфликти. Със силата на емоционалния си език Чайковски произнася своята етическа оценка върху конфликта и неговите движещи сили.

Увертюрата започва с встъпление във вид на хорал, което е свързано с благородния образ на хуманиста закрилник на героите отец Лоренцо. Драматичната главна тема внася бруталната атмосфера на бушуващата между родовете на Капулети и Монтеки вражда. На нея се противопоставя лиричната тема на любовта, чиято пленително красива мелодика носи силен емоционален заряд. Продължението ѝ е тема, наситена с лека тревога и вътрешна чистота. Нови сблъсквания бележат началото на разработката. Тя е изградена върху противопоставяне на темите, които характеризират основните движещи сили — любовта и омразата. Репризата довежда до още по-властно изявяване на темата на любовта. Драматичното избухване на враждата води до окончателната ѝ победа. Влюбените са мъртви. Темата им звучи като безжизнен спомен. Възходящи акорди, сродни с темата на патер Лоренцо, разказват за помириенето на враждуващите родове.

ВАРИАЦИИ НА ТЕМА „РОКОКО“ ЗА ВИОЛОНЧЕЛО И ОРКЕСТЪР

Вариациите са композирани през 1876 г. и са наситени с много чувство и настроение. След кратко оркестрово въведение темата прозвучава в солиращия инструмент. Тя представлява звуковен песен, на която всеки дял се повтаря. Темата веднага грабва слушателя със своята красива мелодична линия, опростена хармония и лека грациозна стъпка, характерна за стила „Рококо“.

Първата вариация изнася темата мелодически разкрасена в триоли. Темата е дадена без повторение на отделните ѝ дялове. По същия начин е изградена и втората вариация.

49/1252

Новото в нея е диалогичния подход в построяването на мотива. Мелодичната линия е разпределена симетрично между соловия инструмент и оркестъра.

Третата вариация прави впечатление със своята музикална самостоятелност, въпреки голямата и мелодическа близост с темата. Композиторът се отдава с увлечение на новата красива капризна, обръща я с нежния акомпанимент на флейтите и кларинетите, развива я и я повтаря няколко пъти. По този начин се получава една напълно завършена малка песенна форма. Тук челото има богато поле за изява на своите капризни възможности. Четвъртата вариация отново ни връща към първоначалната тема в почти автентичен вид, като е вариран само първия дял на темата. В петата вариация ролите са разменени. Темата звучи във флейтата, а соловия инструмент я съпровожда с една мелодия в трилери. Във втория дял на мелодията виолончелото има каденца.

Шестата вариация е в минорна тоналност и обхваща само първия дял на темата. Последната вариация е бравурна, виртуозна, имаща характер на финал.

Вариациите върху тема „Рококо“ са едно от най-свежите и интересни творби за виолончело, наситено с красива и разнообразна мелодика.

СИМФОНИЯ № 6 (ПАТЕТИЧНА)

Написана през 1893^{та}, тази творба е далеч от светлите мечти на Първа симфония, от страстния протест на „Ромео и Жулиета“ и „Франческа да Римини“, от тревогите и мечтите на Четвърта симфония и могъщия опит да се победи съдбата в Петата симфония. Шестата симфония е един страшен вопъл на отчаяние и безнадежност. Тя е едно от най-великите произведения с трагическа тема.

Симфонията започва с въведение — злокобното появяване на образа на съдбата. Мрачният тембър на ниския регистър на фагота е много подходящ, за да прозвучи чрез него краткият мотив на съдбата, който след това се повтаря няколко пъти по възходяща линия, за да слезе в края на въвеждението отново в ниските на оркестъра. Музикалният образ на първата тема не е нов, а се заражда като отглас на мрачното въведение. Тя най-напред се поднася във виолите, а когато пребива в ниския регистър на флейти и кларинети, се чувствава истински смъртен полъх. Цигулките (засорданиени) запяват чудна мелодия — втората тема. Колкото Чайковски гледа да бъде кратък при излагане на първата тема, толкова при втората, темата на радостта и щастията

стието, той е разточителен. Контрастът на двете теми е силно подчертан. От една страна мрачната тема на съдбата, а от друга темата на човешкото щастие. Силен удар разтърсва оркестъра. Темата на съдбата вихрено се понася напред. Оркестърът кипи и в скоро време се стига до първата кулминация на борбата. Настъпва временно затишие, но борбата отново се развихря и довежда до тържество на първата тема. Целият оркестър е настръхнал. Медните инструменти просто реват. Тромбоните извисяват покъртителни и сърцераздирателни ридания. Трагичният протест скоро преминава в затихващи акорди. Като изгряващо слънце се появява втората тема. Струнните инструменти в пицкато правят низходящи траурни стъпки. Духовите инструменти изливат скръбта си в мек звучещ хорал и частта замира с последните удари на тимпаните.

Втората част не е бавна, а пластична и подвижна. Едно радостно чувство полита с крилата на характерен петвременно руски валс. И все пак в заключението на частта прозвучават скръбни мелодии, предсказание за печалния край.

Третата част изненадва със своята музика — музика подходяща за финал на една симфония. Частта се явява като обобщение на героичното в изминатия творчески и житейски път на великия музикален гений. За това тя от край до край е героична. Победно и от далеч подготвен прозвучава познатият марш от третата част. В него Чайковски е вложил всичките си надежди и цялата си увереност, че героичното ще победи.

Четвъртата част — настъпил е вече последният час. Образът на съдбата е получил вече своето последно изпълщение. Първата тема е темата на смъртта, която със своите остри дисониращи акорди в струнните инструменти тегли настоятелно надолу. В прогнатовест на нейния потискащ характер зазвучава широко в оркестъра нова тема, пълна с трагически патос и копнеж. Човек до последния миг не се примирява. Но не е възможно след така развилата се борба темата на щастieto да се наложи. Отново остро и настоятелно прозвучава темата на смъртта. Един удар на чинел напомня сякаш удар на камбана и тромбоните запяват надгробен хорал. Действието е свършено, следва заключението. Прозвучава отново втората тема като отглас на погиналия копнеж към щастие, но този път скръбно и уморено. С бавно заглъхващите пицкати на контрабаси престава да тупти сърцето на великия художник и човек Пьотр Ильич Чайковски.